Pfl. 1213a

vel A: titel ongecorrigeerd (Gistrate, vignet links van het midden)
A3,4^{v} oorspronkelijk zetsel (vgl.1213b)

C: binnenvorm ongecorrigeerd (blz. genummerd 10,11,14,15; C2 getekend B ij)

D: buitenvorm ongecorrigeerd (D3 genummerd 39; D3, regel 6: hem; regel 25/6: jve- | righe)

18.6.1958 [illegible]

Apologie oft verantwoordinge Vanden Grave van Essex, teghen de ghene die hem jaloerselick ende ten onrechten schelden als beletter des vredes ende ruste zijnes Vaderlandts.

Door hemselven beschreven int Iaer 1598. ende uyt het Engelsche exemplaer (Ghedruct tot London by Richard Bradocks 1603)

Overgheset by C. C.

TOT MIDDELBVRGH,

Voor Bernaert Langhenesse, wonende op den hoeck vande Gistrate inde vier winden. 1603.

APOLOGIE VANDEN Grave van *Eſſex.*

Aen den Heer Anthoni Bacon.

Helijck als yemant aengeſeyt wort/ die ſick laet voorzen ſtaen / ofte veynſt een ſchoon aengheſicht te hebben / eenighe vlecke ofte miſmaecthe yt daer inne te hebben/ hem ſel-uen haeſt om voor eenen Spieghel te weſen/ op dat hem den Spieghel zijn ware gedaen-te mach verthoonen: De ſelue curieuſheyt moveert my / die begeerich ben om een ſup-uere gheſintheyt te hebben/ te verthoonen aen mijnen ghetrou-wen vrient/ de ware ghedaente ende ſtaet van mijn gemoet/ op dat hy als eenen goeden Spieghel/ ſonder injurie ofte vleyen/ my mochte verthoonen / oft de natuere ofte eenich accident ſoo leelicke een vlecke daer inne geſtelt mach hebben/ als mijne be-ſchuldighers my naer gheven.

Jck worde beſchuldicht dat ick/ tzy door affectie/ oft opinie/ ofte door alle beyde/ De Oorloghe voor den Vrede preferere: ende dien volghende/ Dat alle mijnen Raedt / actien ende vlie-ticheden trachten om Den Staet van Enghelandt in gheduerige Oorloghe te houden: ende principalick in deſen tijt als ſommi-ghe ſegghen/ Datmen Vrede mach hebben, ende dat ick alleene daer teghen oppoſere: Maer beyde mijn herte dat walcht van alſulcke barbare gheneghentheyt/ ende mijn verſtant van al-ſulcken abſurde opinie. De reputatie van eenen ſeer ghetrou-wen onderdaen/ ende beminder des Vaderlandts (naer welck ick met peryckel mijns levens / ende verminderinghe mijnes Staets gheſtaen hebbe) en mach deſe miſmaeckte eñ verſmaey-de ſchantvlecke niet lijden/ Dat mijn actien de Oorloghe ghe-oorſaeckt, ghemainteneert, oft vermeerdert hebben, ofte dat ick oyt ſulcken ooghmerck ofte voornemen ghehadt hebbe.

Voor eerst/ nopende mijne gheneghentheyt/ die was inder natueren/indifferent/tzy totte studien ofte wapenen/ende was meer gheneghen tot de liefde van wetenschap dan totte liefde van renommee: Daer van moghen ghetuyghen uwen hoogh-begaefden broeder/ende dien alderghe leertsten ende seer vromen Heer Savil; Jae mijne contemplatiue abstractieheyt int landt van Wales, ende mijne groote gheneghentheyt totte boucken van mijne kintheyt aff. Ende nu/ indien den tijt/ redene/ ende ervarentheyt my gheleert hebben te wenschen voor mijn seluen tgene my alderbest mach wesen/ Wat en soude ick niet lieuer wenschen dan de Crijschshandelinghe? Int welcke ick mijnen staet verergert hebbe/mijnen seer lieuen ende eenighen Broeder verloren/ het halue steunsel mijns huys/vele vā mijne alderliefste ende naeste vrienden begrauen/ ende my seluen onderworpen het woeden vander Zee/alle Tempeesten/ besmettinghen van alghemeyne plaghen/ hongher/ende ghebreck van alle nootelickheden/ van discontentement van onghedisciplineerde ende ongheregelde Troupen/ende acceptatie van alles dat my soude moghen overuallen. Doen ter tijt dat ick niet alleene mijne openbare vyanden volcomen plaetse en liet om hun eyghen/ ende hunne vrienden avancement te soucken: maer moeste oock somwylen te vreden wesen/ opt vertrouwen van hunne protestatien/ naer nieuwe reconciliatien/hun te maeken de Ontfanghers/Contrerolleerders/ende beantwoorders van alle mijne Missiven. Ende ghelijck mijne gheneghentheyt inder waerheyt niet en is/noch oock/indien ick my seluen aensie/ en behoorde by redene/ op dese manieren van oorloge niet geset te werden: Insgelijcx/in mijn oordeel/ So hebbe ick de Oorloghen altijts ghehouden voor siecktien en qualen: ende den Vrede/ het waere/naturelick ende heylsaem temperament van alle staten. Ick hebbe ghedacht/ Dat Excellente geesten ter oorloghe commen souden, ghelijck de Surgynen doen tot hun Cauterisatien, als gheen ander ghemackelicke ofte ghemeene remedie helpen can/ oft ghelijck de gene die de waerheyt van hun geschil niet en cōnen proberen/ende hun benomen recht wederom becommen dan door het sweert. Jae/ ick sal noch eenen graet voorder gaen: Ick achte dat Prince oft Staet soo hooghlick jeghens de gherechticheyt ende redene misdoen/die een schoone occasie naer laten van eenen heerlicken ende sekeren Pays te maecken/ als de ghene die onbedachtelick ende sonder oorsake/ een onrechtueerdighe oorloghe verwecken.

Dese

Dese propositien hebben wy desen generalen Thesis doen besluyten/ghemeen met alle Staten/ Dat Vrede te prefereren is voor Oorloge. Nu sal ick commen tot een Hypothesis, den staet van Enghelandt eyghen toecommende: Alwaer den meesten deel vanden rijckdom vanden Lande ende innecommen vande Croone/ bestaet by Trafficke ende onderhandelinghe: Ende waer bycans alle Coophandel by de Oorloghe verdorven is: ende den Staet in wijt-streckende Landt-palen/ ende in rijckdom (welcke de zenuen zijn der Oorloghe) veel minder zijn/ dan des viants: alwaer behalven alle uytlandtsche oorloghe/ noch een groot vier is van Rebellie/ dwelck noch niet uytghebluft en is: Daer Bontghenooten in oorloge de querelle verlaten/ Ghebueren ghesuspecteert/ Neutrale quade gheneghentheyt bethoonen/ ende de Ghemeente selue moede wort vanden Last ende ellende der oorloghe: Daer boven alles/ behoorde de Vrede geembraceert te worden (indien zy gepresenteert wort) ende ghesocht (door bequame ende eerlicke middelen) indient gevouchelick can gheschieden. Maer/ al ist saecke dat de oorloghen siecten zijn/ nochtans achte ick het beter eenighe siecktén te verdraghen/ dan hem elcke medecijne t'onderworpen. Ick soude sustineren/ Dat den vyant betrout mach worden/ indien hy seeckere ende vaste conditien presenteert/ ghelijck een Medecijn mach vertrout wesen/ ist dat hy een ghesonde ende beproufde Medecijne gheeft. Maer opt segghen ofte ghelooven van eenen vyant te betrouwen/ als zijn trouweloosheyt ons sal bederuen/ ofte grootelicx beschadighen/ eñ hem seluen wtnemende voorderlijck wesen/ Ware Medicum hæredem facere. Het en is geen ghenesen eenen staet te brenghen van een twijfelachtighe oorloghe tot een onseker onderhandelinghe/ ten is anders niet dan een coortsachtich lichaem vuyt een hitte tot een coude te bregen. Om te concluderen/ Ghelijck eenen onervaren Medicijn werckende met zijne medicijnẽ in een natuerlick lichaem/ tzelue can brenghen van een Tertiane ofte quarteyne/ tot een Hectycque: Soo oock eenen onvoorsichtighen Staets-man/ can met sijne conditien ofte onderhandelinghen/ eenen staet soo ontblooten van vrienden/ reputatie/ ende eyghen macht/ dat de Cure daer van veel ergher bevonden sal worden/ dan de sieckte. Daerom ten is noch den name van Oorloghe/ nochte van Vrede niet/ maer de omstandicheden/ ende conditien van beyden/ die ons van d'eene souden verjaghen/ ende d'ander doen accepteren. Nu/ wat dat de Circumstantien vande Oorloghe ofte Vrede

Den Medecijn zyn erfgenaem maken.

niet Spaengien zijn/ sal blijcken op zijn behoorlicke plaetse in dit naervolgende verhael. Maer aleer Ick voorder voortvare/ laet dese professie vã mijn dispositie eñ genegentheyt tot Vrede/ maer gheacht worden/ eenen fraeyen deckmantel te wesen/ ende dese regulen die ick te vreden ben voor t'Recht te houden staen/ om niet de leeringhe van eenighe/ inde Godheyt van onse tijden ervaren verghelesen te worden/ alder verrest van hun practiquen. Ick moet eenighe obiectien van mijne achterclappers beant-woorden/ Die segghen sullen:

1 Dat ick bestaen hebbe my te moyen mette actien van de Neder-landen, aleer ick vuyt myn Voochdye was.

2 Dat ick de Reyse van Portugael dede sonder gebiet te hebben ofte verlof.

3 Dat ick my seluen vervoorderde de Conduite van haere Majesteyts assistentie aen den Coninck van Vranckrijck, int Iaer 1591.

4 Van mijn twee Somersche Zee-Reysen, Inde Iaren 1596. ende 1597. Inde welcke, soo wel ick, als myne vrienden, onse eyghen particuliere middelen verre engageerden.

5 Mijn na-vrientschap mette principale Bevelhebberen, eñ ghemeene liefde tot al het Crijschvolck van onse Natie.

6 Ende ten laetsten, Dat ick my ghestelt hebbe jeghens de Vrede-handelinghe in desen tijt, daer andere toe geraden hebben: Dat alle dese puncten (segghe ick) redenen zijn, dat ick gheen vrede en begheire, maer goet behagen inde Oorloghe hebbe.

1 Nopende mijn Reyse inde Nederlanden/ indien t'gheselschap van mijn Schoon-vader/ het loffelick Ampt van Generael te zijne vande Paerdẽ van sulck een heerlicke Armeye/ doẽ ick maer neghentien Iaer oudt en was/ het voordeel aff siende van die van mijn qualiteyt: Als ick sach dat den Staet van Enghelandt/ sich niet alleenelick tot groote actien en disponeerde/ maer oock sich seluen daer inne engagierde.

Den Medesijn zyn engenaem maken.

Ende oft dese Redenen niet bastant en waren mijne actien te verdedighen/ aensiet wat kuere dat ick hadde/ ofte wat dat ick anders met my seluen ghedaen soude hebben. Int Hoff hadde ick cleyn faveur/ eñ weynich vrienden. Als ick maer een Iaer in mijn eyghen huys int landt gheleeft en hadde/ soo wierde ick van al de werelt beschuldicht van grooter abstractiheyt/ dan mijne jaren toe en stont/ ofte den jeghenwoordighen tijt toe en liet. Ende andere Landen te gaen besoecken/ doen vuyt mijn

Vaderlandt soo groot een Armeye ghesonden wiert/ hadde also veele gheweest als dat ick de bladeren vande boucken omkeerde/ niet van om de Schilderyen ende Beeldekens te bekijcken/ dewyle d'andere op den sin gloseerden.

Om te verdedighen mijn reyse naer Portugael soo moet ick dese omstandicheden vertoonen.

1 Ten eersten/ vanden persoon daer ick mede reysde/ namentlick eenen armen desolaten gebannen Coninck/ die ick menichmael de Historie van zijn eyghen verdruckinghe hebbe hooren vertellen. Ten tweeden vanden vyant teghens den welcken ick ginck/ een dertele tyrannighe ende vsurperende natie/ die de ghemeene vrede verstoorde/ trachtende naer de veroveringe van mijn Vaderlant/ ende eenen alghemeynen vyant des vryheyts van Kerstenrijck. Ten derden de oorsake mijns gaens/ om de verdruckte te verlossen uyt de hant des verdruckers/ ende om (midts den Spaignaerden t'huys de handen vol werck ghevende) soo wel mijn eyghen Vaderlant te bevrijden/ als onse Bontghenooten vande vreese ende dangier van zijne aenslagen.

Ende ten laetsten van den tijt/ daer in ick ghegaen ben/ den tijt segghe ick doen mijne ooghen vol smadicheyts/ soo onlanck gheleden/ ghesien hadden hunne (ten onrechte gheheeten) invincible Armado voorby onse costen seylen/ als alle de herten van de cloecke Helden in dit Coninckrijcke brandeden tot dat sy saghen datmen den dertelen vyant gheleert hadde/ soo wel hem selven als onse cloeckmoedicheyt te kennen/ ende doen mijn herte beweecht was door dese omstandicheden/ ick engageerde mijne middelen/ maeghschap/ vrienden/ ende naervolgers/ anders en soude den aenslach gheenen voortganck gehadt hebben/ noch de reyse volbracht/ zijnde gheen gheapprobeerde actie van hare Maiesteyt/ maer alleenelick een bestaen van particuliere persoonen. Ende doen ick soo verre daer in ghetreden was/ moet ick bekennen dat ick van hun humeuren niet en was die geerne op ander luyden hoofden wedden/ ofte t'huys te sitten ghelijck Cooplupdē/ dewijle hunne hopen ende goederen buytens lants ghewaecht worden.

Wat belanght mijn reyse sonder ghebiedt ende sonder verlof: Ick moet het eene toelaten als radeloos/ ende het andere excuseren als door noot. Ick verkoos te gaen sonder ghebiedt oft bevel te hebben/ op dat ick vry mochte wesen te min t'exploicteren/ Ick en commandeerde niet/ soo wel om dat ick t'Succes niet schadelick wesen en soude/ als oock om de reyse

niet te verachteren / dwelck ghesehiet soude hebben / indien ick naer de Commissie ghestaen hadde / ende en conde gheen plaetse van tweeden accepteren / hebbende ter dier tijt ende inde selve Armade plaetse ghehadt boven den Generael: Nemaer al wast sake dat ick gheen gebiedt en hadde / niet tegenstaende maeckte ick mijnen Broeder generael vande Peerden / mijnen ghetrouwen vrient Sr Roger Williams Colonel van t'Voetvolck / acht van mijn sekerste vrienden Colonellen / ende ten minsten twintich vā mijne domestique / Capiteynen: so dat ick steunsel ende authoriteyts ghenoech gehadt soude hebben soo het my beliest hadde. Dat ick ghegaen ben sonder verlof / den noot moet my daer van excuseren / hare Majesteyt geresolveert hebbende geene van mijne qualiteyt te seynden: ende vele t'huys haet ende nijt ghenoech betoonende aen de arme Edellupden die genaemt wierden / dwelck my dede voorsien wat uyttcomste mijn vervolch van verlof ghehadt soude hebben.

3 Nopende de conducte van hare Maiesteyts assistentie voor den Coninck van Vranckrijcke int Jaer 91. sal blijcken / dat t'seynden daer van gheresolveert ende besloten was / aleer van my vermaen ghemaect wiert / ende indien ick mijnen dienst om de reyse te doen niet ghepresenteert en hadde / yemant anders vanden Edeldom (die noynt Officie in saken van Oorloghe bedient en hadde) soude (gelijck t'gemeene spreeckwoort is in onse beschreven rechten) geweest hebben Promotus per saltum. Soo dat ick / die noyt het opperste ghebiedt van hare Maiesteyt gehadt en hadde / soude hebben moeten sien dat mijne mindere over mijn hooft ghesprongen souden hebben. Insghelijcx soo besefte ick dat mijn geluck my haet ende nijt verweckte / ende dat den haet groote ende sorghelicke oppositien causeerde / diemen sonder hare Maiesteyts groot faveur niet en soude hebben connen wederstaen: Ende dat de grootte van hare Maiesteyts faveur groyen moeste uyt de groote verdiensten van hare dienaren: Ende ick en sach gheen occasie van verdiensten voor my soo ghereet als door de diensten in hare Oorloghen. De tijden selve ende mijne beginselen daer mede over een commende / ende niemant van mijne qualiteyt doen ter tijt in mijn lant hem selven daer toe voughende. Ist sake datmen boven dien considereert dat ick ginck tot eenen Coninck / den welckē om zijn wonderlicke vromicheyt / ende menich strijden met zijn eyghen handen / was niet alleene den alderyoornaemsten / maer den alderwijt beroemsten Capiteyn van Kerstenrijck / dat den voorgenomen

Met eenen spronck gepromoveert

men dienst was om de Zee custen van Normandien te bevrijden van t'ghewelt vande Ligue, ende macht vanden Spaignaert: Dat daer door den alghemeynen vyant in die Zeen te min bystant ende voordeel soude moghen vinden. Soo dese dinghen wel overleyt worden / ick en twijfele niet ofte mijn Fransche reyse en sal ghenoech verdedicht wesen / maer t'mach mogelick wesen dat in die actien / daer in ick gheen ghebiedt met allen gehadt en hebbe / ofte van andere ghecommandeert was / oft mijn selven ten dienste presenteerde / naer dat de bestellinghen van te vooren ghresolveert waren / geen deel ofte interest inden Raedt hebbende / mijne Apologie beter geaggreeert sal werden / dan in mijne twee laetste Zee-reysen / daer ick in beschuldicht ben autheur vanden Raedt / ende executeur vanden dienst te wesen.

4 Daerom voor eerst / tottet eerste / Soo veel belanght den Raet van naer Spaignien te gaen / ick protestere dat icker niet meer schults in en hadde / dan mijn Heer den Tresorier / mijn Heer den Admirael / ende den Secretaris / diet al vandē eersten af gheweten hebben / ende t'selve toestonden / ende totte reyse alsoo wel raedt gaven als ick dede. Haere Maiesteyt wapende haer eerst tottet defensive: Op de advertentien dat den Coninck van Spaignien voorgenomen hadde / ende gereetschap maecte om haer te bevechten: Bevindende dat sy de Nederlanden ende Vranckerijcke yegens hem versterckte / zijne Indien infesterende / ende hem ter Zee dempende: soo dat zijnen Raedt resolveerde den ghemackelickisten ende cortsten wech tot alle zijne eynden te wesen / met Enghelant te beginnen. Ende doen hare Majesteyt ghewapent was ende machtich om hun t'voordeel af te sien / wast beyde eenen wijsen ende sekeren Raedt gheacht / soo groote oncosten niet te verliesen / ende soo fray een gelegentheyt niet te versuymen. Roepende den aenslach van Cadiz, ic hebbe altijt bekent dattet niet mijnen / maer des Heeren Admiraels mijns metghesellen was. Indien yemant my eyghentlick uytkiesen wil om my alleene met eenige sake te beswaren / het moet wesen / dat doen alle last van preparatie ghepasseert was / de Armeye ghelicht ende marcherende naer het Rendevous, ende de Vlote vant Nederlandt (die sich onderweghe by ons voughen soude) gereet / dat ick alsdan alsoo geresolveert was totte reyse / als ick opt te vooren ghewee st hadde: Als wanneer ick soude moghen vercocht hebben (om eenich particulier ghewin voor my selven) de eere van mijne Souvereyne: de ruste van mijn Landt: t'contentement van onse geconfedereerde: de hope ende

by na de heele Fortuyne vã honderden van mijne vrienden / die ick totte reyſe bewillicht hadde. Iſſer yemant die ſoo verachtelick wil ſpreken / ſegghende / dat wy den Coninck van Spaignien ſoo hoochlick vertoornt hebben / door die reyſe / dat hy daer door / gantſch niet te beweghen en is / ende van Vrede vervreemt: Soo antwoorde ick / Vana ſine viribus ira: Wy hebben verbrant ende van daer gebrocht zijne Schepen: zijne Zee-proviſien gedeſtrueert / Ja dat meer is / hem tot ſulcke laſten eñ verlies ghebrocht / dat hy corts daer aen met alle zijne crediteuren Banckeroete geſpeelt heeft. Laet my liever zyn macht ſien declineren / al iſt ſake dat zijn booſheyt vermeerdert / dan te betrouwẽ op zijn trouwe ende goet naturel / als zijn macht groot is. Indien yemant ter contrarien reprocheren wil: Al hebben wy goeden voorſpoet ghehadt / nochtans was ons voornemen quaet: Want dit en heeft de Oorloghe tot geen eynde gebrocht. Ic moet bekennen dat ick niet volbrocht en hebbe / noch t'gene dat ick voor my ghenomen hadde / noch oock t'ghene datter gedaen was / ſuffiſant was. Ick hadde voor my ghenomen in een van des vyants Havenen te woonen / ende een ghedueríghe diverſie te maken: Dwelck mijne brieven aende Heeren van den Rade betuyghen / gheſchreven uyt Pleymuyen den 1 Junij 1596. Ende by mijnen Secretaris Edward Raynold beſtelt tot Greenewich den 16en vande ſelve Maent: Ende doen ick in poſſeſſie van Cadiz was / ick preſenteerde daer te blijven met drie ſoo vier duyſent mannen / indien de heele Vlote ons maer en hadde connen beſorghen voor drie maenden vivres / dwelck den heelen Crijchſraet ſal betuyghen. Ende en twijfelde niet / ofte wy en ſouden de Oorloghe in die quartieren door die middelen / tot een cort eynde ghebrocht hebben / ende den Coninck van Spaignen moede ghemaeckt int pooghen van my / van daer te verneſtelen. Maer mijnen Brieff en was noch beantwoort noch aenghenaem / noch ick tot Cadiz machtich my ſelven / ende t'volck van Oorloghe te voeden / tot datter ander ververſſchinge ghecomen ſoude hebben. So dat (ten ſy dat ick vande ſelue geſintheyt van alle mijne medegheſellen was / die inden Raet ontboden waren / metten Heer Admirael ghevoucht hebbende / doen hy preſenteerde een ghelijcke conditie te aenveerden int commanderen met my / ſoo te water als te lande / om ghepoocht te hebben / ſoo vele als my moghelick was / den ghenen te crencken / die by alle moghelicke middelen ons ſoect te verderven ende conqueſteren (ende in niet doende tgene daer

Sonder de macht is de gramſchap ydel.

ick noch last noch middelẽ om tselve te doen en hadde/een misdaet sy) in mijn reyse van 96. gheen faute ghecommitteert en hebbe.

Nopende mijn laetste reyse vanden Jare 97. datmen indachtich sy hoe dat ick daer in ghebrocht wiert / met wat raedt ende voornemen dat ick vertrock / ende wat de warachtighe oorsaken waren/ dat ons alsulcken voortganck niet en succedeerde/ als wy in ons eyghen hope/ons selven toegheschreven hadden: Indien ick meer op my nam / dan debvoir my te laste en leyde/ ofte yet adviseerde datmen met redene niet en conde houden staen / ofte erghens in failleerde dat eenichsins in mijn macht was/sal achten dat mijn scherpste Contrerolleurs my geen onghelijck en doen.

Voor eerst ist kenbaer ghenoech dat hare Majesteyt toegherust ende ghevictuailleert hadde thien van haer eyghen Schepen/ende de Staten vande Nederlanden bewillicht ghelijck getal veerdich te maken / aleer ick opt aenghesproken wiert om ter Zee te gaen. Ende doen den Heer Thomas Huward, ende den Ridder Walter Raleigh, diemen uytgesonden soude hebben met dese Forcen/ de hope van eenighen grooten dienst te doen/ seer cranck ende onseker achteden / ende de tijdingen vande preparatien vandẽ Adelantado int Farol ende de Groyne, dagelicx versekert wierden / eenen nieuwen Raedt wiert vergadert: in welcken Raedt hare Majesteyt bevont dat dese gheprepareerde Macht te groot was / om te gebruycken tot een ontdeckinghe/ ende te cleyne om yet te attenteren: dat een Vlote/ swacker dan daer den Adelantado over commandeerde / mochte eenighe Cooplupden ontmoeten / oft Visschers nemen om tijdinghe te weten/maer en soude niet mogelick wesen yet van des Conincx van Spaignens schat te nemen/noch versekert op de custen van Spaignen ligghen/ofte in eenighe van zijne Havenen commen/ niet machtich wesende eenighe Haven in te nemen/noch dervuen bestaen mette Vlote des vyandts te vechten als sy haer presenteren soude:ende ten lasten dat een Vlote sonder Armeye te lande/ seylen mochte van d'een Capo tot het andere / ende te rugge keeren als hun vyvres bycans op souden wesen/sonder anderẽ dienst te doẽ. Want den Adelantado en soude niet uytkijckẽ als hy gheen voordeel en saghe: ende de Indissche Vlote soude inde Eylanden opghehouden maghen worden / ofte by advertisementen/ ghederigeert haer streke soo te veranderen / datmense

qualijck soude connen intercipieren. Doen wierter een nieuwe consultatie ghehouden/ watmen met een suffisante macht ter Zee ende te Lande soude connen doen: Het wiert geresolueert/ Datmē niet alleene t'Ferol, daer den Adelantado lach/ maer oock eenich quartier van Spaignen soude connen invaderen/ ende de Forcen vanden Coninck (diemē daer in soude vinden) verslaen ofte destrueren/ ofte eenige Hauen ofte Eylandt vanden vyant innemen/ ende fortificeren. Behaluen t'veroveren van eenighe Vlote van Schepen van Oorloge/ ofte met Schat (diemen inde Zee soude moghen ontmoeten) indien hare Maiesteyts Schepen met 5000 voetvolcx/ ende Schepen om die te vervoeren/ ghevoucht wierde tot de eerste bestellinghe. Alle welcke bestellinghen gheconsenteert zijnde/ eñ mijn Heer den Admirael sich vande reyse te doen/ excuserende/ door de indispositie zijns lichhaems / wiert gewaerschout my seluen veerdich te maken om de reyse te aenveerden. Doen ick vertrock/ mijn eerste voornemen was op t'Ferol, soo wel door het bevel vā hare Maiesteyt/ als mijn eyghen begeerte. Want die Forcen gheslaghen hebbende/ soude daer naer hebben moghen gaen daer het my gelust hadde/ ende ghedaen bycans al dat ick gewilt hadde: Ick meene in eenighe plaetsen op de Custen: Ende van met de Vlote eñ Armeye int Farol, te doen tghene my belieuen soude / hadde ick weynich oorsaecke van twyffelen/ indien God my een bequame passagie verleent hadde/ ende bequamen tijt om de Armeye te landen/ ende de Haven in te nemen: De gereetschappē om ons te wederstaen al bekent zijnde/ ende weynich misvertrouwen moverende dat dese maniere van aenslach niet gemackelick eñ doenlijck soude wesen. Ick achte dat ick u voldaen hebbe in eenighe van mijn voorgaende gheschriften / principalick in mijn verhael beschreuen in mijn compste van Cadiz naer huys: ende ben bereyt eenich redelick persoon cōtentement te doen/ die met my daer vā sal willen discoureren. De voordeelen die daer uuyt ghesproten souden hebben/ zijn blijckelick. Hare Maiesteyts Dominien soudē voor veel jaren bevrijt geweest hebben van eenige invasien vuyt Spaignien. Des Coninckx vā Spaignien Oost ende West Indissche Vloten (soo wel int vuytvaren als innecomen) gantschelick onbewaert: het innemen ghemackelick ghemaeckt van alle Spaensche ende Portegaelsche Eylanden.

Den aenslach vande West-Indien versekert van twee vande grootste perijckelen/ vā yet ter Zee te rencontreren/ ofte t'huys besprongen te worden/ dewyle hare Majesteyts Forcen absent souden

souden wesen. Om te concluderen/ hare Majesteyt soude so absolut een Coninghinne gemaeckt geweest hebben vanden Oceaen, ende haren vyandt soo ter Zee van wapenen ghebloot/ dat zy hem ghemackelijcken ghedwonghen soude hebben/ tot eenighe conditien van Vrede/ ofte Oorloghe ghevoert hebben t'harer grooter avantage/ende zijner uyterste ruine. Ick hadde insghelicx acht genomen op eenighe plaetse/ diemen soude moghen houden/ om het diverteren vande Oorloge. Ende indien daer oynt apparentie was vande Indissche Vlote te veroveren/ Ick wiste wel dat wy daer toe eenen goeden wech voorhanden hadden: al ist sake dat ick bekenne/ dat ick die hopen soo onseker achte/ dat ickse maer en estimere als by ghevalle te geschieden.

Maer mijn eerste/ principaelste eñ grootste voornemen was den Adelantado int Farol aen te tasten/ Farol was het Rendevous dat ick gaff: naer Farol dirigeerde ick directelijck mijnen cours: ende int Farol soude ick die Vlote ofte vermeestert hebben (die mijn Vader-landt een geheel Jaer hadde ligghen dreyghen) ende de Armeye inde gheberchten ghejaecht/ ofte my selven opgheoffert.

De oorsaecken die dese aenslagen te niete deden gaen/ waren voor eerst/ De violente gheduerighe stormen/ die ons overvielen inde hooghte van 46. grad. Onse Vlote verstroyde/ onbequaem maeckende ende bycans verdrinckende onse voorneemste Schepen/ende (doen wijt niet langher inden wint en conden houden gaende) dreef ons te rugghe op onse eyghen Custen. Daer beneffens/dat onredelijck stormende weder/ dwelck ons een maendt (naer dat wy te rugghe ghedreuen waren) verhinderde dat wy niet en conden poogen om wederom uyt te gaen/ ende ten laetsten t'ghebreck onser nootlickheden/ dwelck ons oock bedwonck de heele Landt-Armeye aff te dancken/ behalven een duysent mannen. Wat belanght de excuse voor my selven/ hoe langhe dat ick endureerde eer ick te rugghe keerde/ eñ in wat groot perijckel ick mijn Schip brochte/ zijn ghetuygen ghenouch. Hare Majesteyt insghelicx ende haren Raedt/weten wel/ wat presentatie van dienst ick haer dede/doen ick vã Plimmouth te poste quam/ verghesellschapt metten Ridder Walter Rawleigh, Indien het haer belieft hadde my maer met de halue Vlote te laten gaen/ende min dan de halue Lant-Armeye/naer alsulcke plaetse als ick ende den Crijchsraet vercoren hadden. Dit ghesciet hebbende/ den vyandt soude versekert gheweest

hebben den last ende costen vande reyse te ghevoelen / ende niet hare Majesteyt. Ende doen hare Maiesteyt die presentatie niet en accepteerde / recht voor mijn laetste uuytgaen / ick schreef aen hare Maiesteyt, om te presenteren het aentasten vande Vlote int Farol, indien zy my verloff gheuen wilde de duysent oude Soldaten / met eenich ghetal van Vlyebooten ende Coopvaerders / ende twee Schepen / den Sinte Mattheeus, ende Andries, (om my seluen ende eenen anderen Bevel-hebber in te gaen) als een beschuttinghe voor d'ander Schepen / ende bequaem om de grootste Gallioenē te abordeeren: latende alle de Coninghinnen Schepen / ende d'ander principaelste Bevel hebberen / buyten de Baye, tot dat wy onse Fortune versocht souden hebben. Van desen brieff ontfinck ick antwoorde / my verbindende geene dan dese te hazarderen / ende dat noch met seeckere limitatien: Maer ick verloos den Sinte Mattheeus, met het breken vā zijnen voor-Mast / ende ick verloos tgeselschap van Sint Andries, voor het opdoen vande Caroyne: Ende doen den seluen nacht dewyle ick bijde Lye ligghen moeste om een sorgijlick leck te stoppen / soo verloos ick t'gheselschap van een vande Admiraels van t'Esquadron (door een ongheluck dat zijn Schip over quam) met noch dertich Seylen: Onder welcke waren veele Compagnien Soldaten / Soo dat my in effecte ontbraken alle die middelen die my tot mijne aenslaghen toegheeyghent waren. Ende doen dreef ick op ende nere lancx de Custen inde Hoochten / daer ick bevolen hadde / dat de ghene die t'gheselschap verliesen souden / my souden moghen vinden / ende sont aen alle canten Jachten uyt / tot dat dē Admirael vā het Esquadre / die wy misten / my liet weten / als ick inde hooghte van 45. graden was / dat den Adelantado met zijn Vlote voorts was / eñ recht toe recht aen ghegaen was naer de Tercera, om de Indissche Vlote nae huys te convoyeren. Doen resolveerde ick / naer dat ick eenen Raedt hadde doen vergaderen / derwaerts te varen / om hem te soucken. Ende al wast saecke dat ick hem faelde / overmits hy noyt en verghede uuyt te commen dan langhe daer naer : soo miste ick nochtans tampelick ende ongheluckelick het nemen vande West Indissche Vlote. Indien ick hun ontmoet hadde eer dat sy in Tercera gherochten / daer en souden gheene ontcommen hebben / ende soudese ontmoet hebbē / indien een valsche advertentie my eenen ganschen nacht / eenen contrarien cours niet en hadde doē houdē. Maer het was dē wille Gods datter dat jaer gheen bloet ter Zee en soude ghestort worden: anderssins / doen ick vanden Eylanden te rugghe keerde / ende den Adelantado

zijn

zijn streke nam naer de Custen van Enghelandt/ wy en souden d'een den anderen soo nae niet ghemist hebben/ ghelijck wy deden.

5 Ick hebbe u nu verthoont (weerdige Heer Bacon) met wat ghesintheyt dat ick dese buytlandtsche actien ende Tochten bestaen hebbe. Nu een woordeken nopende mijne vrientschap mette opperste Bevel-hebberen/ ende algemeyne gonste tot alle Crijchsluyden / eñ alsdan sal ick comen totte obiectie/ namentlick/ Dat ick de Vrede-handelinge/ daer men nu mede besich is/ interrumpere. Sy hebben mijne medegesellen gheweest soo wel buytens landts als t'huys : Eenighe van hun hebben de Oorloghe met my begonst/ ende den meesten hoop hebben bevel onder my ghehadt : vele Capiteynen/ Lieutenanten/ ende particuliere persoonen/ hebben my tot ghetuyghe van hun avancement totte ampten/ die zy sedert (door hunne vromicheyt) vercreghen hebben. Nu/ dat ick die beproeft hebbe/ soo soude ick hun voor mijn vriendē verkiesen/ al waert saecke dat ickse niet en hadde: maer eer dat ickse beproufst hadde/ soo hadde God eñ zijne Voorsienichheyt de selue voor my ghecoren. Ick beminse om mijns particuliers wille: Want ick vriendelickheyt in hun conversatie bevinde/ hulpe eñ bystant/ daer zy benevens my in gebruyckt worden/ ende geluck in hunne vrientschap. Ick beminse om hunne deuchtsaemheyts wille / ende cloeckmoedichheyt (want cleynhertige/ hoe vol deuchden die oock zijn/ en connen maer cleynmoedich wesen) en om hun groot verstant: wāt verstant te hebben van cleyne saecken/ ofte die buyten gebruyck zijn/ is weynich beter/ dan niet met allen te verstaen. Ick beminse om haer affectien/ want die met hun eyghen lieffde bevaen zijn/ prijsen ghemack/ wellust/ ende profijt : maer die den arbeyt/ perijckel/ ende eenen goeden name behertighen/ betoonen dat zy meer t'ghemeene beste beminnen/ dan hun seluen. Ick hebse lieff om mijn Vaderlants wille: want zy zijn de beste wapenen ende bescherminghe van Enghelandt/ ende de beste om andere te beschadighen. Indien wy Vrede hebben/ sy hebbense vercreghen : Moeten wy oorloghe voeren/ soo moeten sy die beleyden. Ende dewyle wy noch twyfelachtich/ eñ int tracteren zijn/ wy moeten by onsseluen overlegghen/ wat daer by ons soude moghen ghedaen worden/ ende den vyant sal ons estimeren/ naer tghene dat alreede ghedaen is gheweest by onse principaelste Hoofmannen.

Dat ick generalick totte Crijghslieden geneghen ben /en behoorde

hoorde gheen redelijcke mensche vreemt te achten: Een yder bemint de gene die van zijn professie zijn. Den stadighen Rechter/ bemint de studenten inde Rechten: Den Eerweerdighen Bisschop / de aerbeyders inden Godsdienst: Ende ick (sedert dat hare Majesteyt my ghebruyct heeft in hare laetste crijchshandelinghen) moet my selven rekenen int ghetal van hare Crijchsluyden. Eer datmense ghebruyct soo doet voorsichticheyt my hun caresseren/ om den dienst die sy doen cōnen: Int gebruyck/ soo beweecht my den noot om hun te achten / om den dienst die sy doen: ende naer t'gebruyck/ beweecht my erbarentheyt ende danckbaerheyt hun te beminnen/voor den dienst die sy ghedaen hebben. My is ghenoech bekent wat ergernissen int ghebruyck des crijchshandels gheleghen zijn / al oft een schole van ongheregheltheden ware: Maer dat comt overmidts de Ampten ende bevelen aen ongheregheide Bevelhebberen gegheven worden/ ende is een gebreck inde ghene die professie daer van doen / ende niet inde professie selve. Want / een Legher behoorde te wesen (ende ist oock/ indient welgheregiert wort) de beste Schole om de Religie ten rechten te verstaē/ daer godvreesentheyt ende eerbaerheyt dagheliex behoorden gepleecht te worden. Soo veel my aengaet/ ick weet voorseker / dat de ghene die my minst beminnen/indien sy yet weten van mijne regieringhe/als ick buytens lants ben / my eer beschuldigen sullen te straf te wesen dan te sachtmoedich oft ghemeensaem. Maer ick verlanghe om dese disputatien te laten / die maer schermutseringhen en zijn/ ende wil comen om mijne wederpartie te ontmoeten in dat gevecht daer in sy ten uytersten trachten om mijn credit te benemen / soo wel int respect van mijn Soutereyne/ als van mijn Vaderlandt.

6 Sy seggen: Enghelandt en can niet bestaen sonder vrede: Vrede en can niet getroffen worden dan door onderhandelinghe, de onderhandelinghe en canmen niet hebben, dan als den vyant die presenteert, ende dat nu als den vyant de selue onderhandelinghe presenteert,, De twyfelachticheden die ick voorworpe, ende de argumen ten die ick formere (seggen sy) te bethonen, Dat ick niet en begheere, dat hare Majesteyts Commissarissen souden overghesonden worden.

Ick antwoorde daer jeghens met een woordt: Indien ick saghe dat zy op eenich vast fondament bouweden / Ick en soude van hun opinie soo verscheyden niet zijn/ als ick nu wel ben. Maer indien zy hun laten duncken/ dat zy vrede hebben maghen

ghen sonder fondament/ofte dat sy dencken dat Vrede voor ons goet soude zijn sonder redenen/ oft blindelinghe te loopen in een onderhandelinge / sonder een insien te hebben op de behoorlicke omstandicheden: Soo segghe ick/ dat ick als dan niet te vele en suspectere / maer sy te weynich. Voor een fondament dat wy Vrede moghen hebben / wert gheallegiert / datter seker Commissie uyt Spaignien soude gecomẽ zijn aen den Cardinael/ende dat hy uyt crachte vande selve Commissie/presenteert zijne Gedeputeerde te seynden/om met hare Majesteyts te ontmoeten: Wat is de conclusie? Daerom begheert / ende meynt de vyant Vrede te maken: Advoueert dit voor eenẽ goeden Syllogismus, ende ghy moocht alle de Logicienen van Kerstenrijck wederom ter scholen seynden. Gaet aen/ick late toe dat wy dus moghen besluyten: dat hy hem daerom gelaet/als oft hy Vrede meynde. Maer zijt indachtich hoe dat hier voortijdts des Coninck van Spaignien Lieutenanten/ ende andere zijne Dienaers / mede hebben ghepretendeert Commissie te hebben/doen sy gheene en hadden: Ja/ hebben ons ghelockt tot onderhandelinghe/ aleer sy hare anthorisatie/uyt Spaignien, om die te besluyten/ghecreghen hadden. Weest oock indachtich / hoe dat de Coninck seker Commissie uyt Spaignien ghesonden heeft / om opentlick getoont te worden datmen een onderhandelinge soude mogen onderhouden: daer het nochtans alle de werelt kenlick is/ dat hy int minste gheenen sin en heeft gehadt / om eenighe Vrede te besluyten. Van dit alles/ is de Hertogh van Parma getuyghe/ geen Cõmissie hebbende/nochtans by zijne briefuen / de Heeren van Darby, Cobham, ende andere Commissarisen / soo verre brengende/dat sy quamen inde onderhandelinge tot Borborgh: Ende corts daer naer / de compste van een commissie / doen de groote Vlote van Schepen/ haer subitelick openbaerde / voor onse custen/ om Engelandt te conquesteren. Maer presenteren sy onderhandelinghen ende en meynen gheen vrede? Wat is dan hare meyninghe? Soo ghy tselue van my wilt uytgelecht hebben/ick salt v segghen. Haer eerste ende grootste voornemen teghens Enghelandt, was inden Jare 1588. Van dien tijt aff tot desen teghenwoordighen te rekenen/zijn volle thien Jaren/ den rechten tijt vande Belegheringhe van Troyen/ ende nu zy sien dat openbare Oorloghe hun niet en can helpen/soo schijnen zy te vertrecken / ende hunne wapenen ouer te gheuen: Maer hebben bereyt Sinonis peert / twelck niet en can binnen comen/ soo wy onse mueren niet ter neder en werpen; nemaer om dat-

men acht dat wy lichtveerdigher gheloouen ſouden / dan de Troyanen, den ſimpelen brieff van eenen Fielt ende verraderlicken Fugitiff / ons verſekerende alles ter goeder trouwen te geſchieden: Is het principael Stratagema, dwelck zy gebruycken om ons te bedrieghen. Maer al iſt ſaecke dat ſommighe tzelue gheloouen / ſoo ſegghe ick nochtans / Timeo Danaos, & dona ferentes. Soo ſy van deſe mijne wtlegghinge appelleren / Laet hun eyghen actien tzelue vuytlegghen: Willen zy ons te laſte legghen / dat wy in ghebreke gheuallen zijn tot Borborch van tot Vrede te verſtaen: Ofte willen zy hebben / Dat wy geloouen dat den Hertogh van Medina met de machtighe Vlote ende Armade / quam / om alleenlijck te zijn / een ghetuyghe van het Contract? Ofte hebben zy lieuer dat hun eyghen woorden / hunne meyninghen vuytlegghen ofte beduyden / dan hunne actien? Hoort wat haren Bode / Emanuel Loys den Portegues, geſeyt heeft / die aen Lopez ende Stephano Ferrara verſekeringhe brochte vande 50000 Croonen / om aen hun betaelt te worden / ſoo haeſt als haer Duyuelſche conſpiratie teghens het leuen van onſe Hooghweerdighe Souvereyne, effect ſoude genomen hebben: Hoort hem (ſegghe ick) den welcken voor t'Gherichte ſtaende in Guildhale, bekende voor de Baille, dat in hun Cypher / ende bedecte maniere van ſchrijuen / als zy ſchreuen van Vrede / zy alſdan meynden / de Doot / ende moort van hare Maieſteyt. Ofte ſoo noch echter verſtaen worde dat den Vrede niet en behoorde verworpen te worden / als bedriechlick / dan met bewijs van twee ghetuyghen / Hoort eenen Anthonium Raulſton, jegenwoordich ghevanghen inden Tower van London, den welcken alhier commende vuyt Spaignien, onder het pretext van eenighe openinghe van Vrede te maken / ende medebrenghende om beter ghelooft te worden / Brieſuen aen hare Majeſteyt tot dien eynde / aen u ſeluen / ende aen my / van eenen Creſwel den Jeſuit / heeft / in zijne examinatie by my ende den Heer Secretaris ghenomen / bekent / dat het warachtich laſt eñ beuel / dat hem vande principaelſte dienaers vanden Coninck van Spaignien ghegheuen was / voornemelicken inhielt / den ſtaet van onſe preparatien te ontdecken / de Papiſten van Enghelandt te verſekeren dat ſy cortelinghe hare verloſſinghe ſouden verwachten / ſommighe Raedtſheeren ofte Edele van dit Rijcke / ontrent hare Maieſteyt weſende / te winnē / om de ſaecke vanden Spaenſchen Coninck / te helpen hanthaven / ende my van wegen den ſeluen / te preſenteren / wat Tytel / Penſioen / oft ſom-

Ick vreeſe de Griecken oock als ſy gaven brenghen.

sommen van penningen ic begeerde/om hun partye te volgen.
Oordeelt nu/ Weerdighe Heer Bacon, uuyt de claericheyt van u eyghen verstant/ hoe ick haere presentatie behoore te nemen / ende sprake van Vrede / ende denckt eens uuyt de weerdicheyt van u eyghen herte / wat Vrede mijn herte soude connen maecken/ mette ghene/ die gheattenteert hebben/ mijn Vaderlandt te conquesteren / myne Souvereyne te vermoorden/ ende my uuytghesocht hebben als een bequaem persoon/ om te bewillighen/ beyde mijn Coninghinne ende Vaderlandt te verraden. Maer soo my God niet te rugge en hadde doen keeren/ ende daer naer door contrarie Winden/ende Tempeesten/ desen laetsten Somer doen arresteren: Ick soude dien hoveerdighen Coninck/ gheleert hebben/ wat cracht zijne presentatie in mijn regard voortghebracht hadde. Ende te langher dat den wille des Heeren/ ende van mijne Souuereyne my ophouden/met soo veel te meer Interests verhope ick het hun int laetste noch te vergelden. Maer onse Papsmakers mogen allegeren/Dat de tijden verandert zijn/ ende mette tijdē de humeuren vande Princen/ ende de saecken van State ghemeenelick veranderen/ ende ghelijck in voortijden men gheen gheloof en hadde behooren te gheven de schoone woorden vanden vyant/ ende haren schoonen glans/dat nochtans nu ter tijt/de humeuren ende gheleghentheyt van zijn eyghen saecken/ hem souden moghen beweghen om Vrede te maecken. Voor soo veele my aengaet/ eer ick can gheloouen/dat hy nu van sulcke vreedsame humeuren is/ soo moeste ick weten ofte zijne ambicieuse ende wraeckgierighe humeuren/off te vrede ghestelt / ofte uuytghebluft zijn. Sy en connen niet te vrede gestelt zijn: Want hy heeft ghecreghen verscheyden neder-laghen/ quade rencontren/ ende ongheluckighe succeſſien in zijn voornemen / Jae heeft verlies ende schade ghehadt/ in alle de Oorlogen die hy met hare Majesteyt ghehadt heeft. Het en gheeft mede gheen apparentie/ dat zy uuytgheblust zijn : want soo de apprehensie des doots/ de seluighe hadde uuytgheblust/ soo en soude hy het voorleden Jaer/ als hy verschelick uuyt de flaute quam/ (die wel scheen/ dat zijn laetste beswijminge geweest soude hebbē) met het eerste woordt dat hy sprack/ niet gevraecht hebben/ Off den Adelantado niet ghegaen en was naer Enghelandt: Ofte soo het knaghen van zijn Conscientie/ de selue humeuren uuytgeblust hadde/ soo en soude hy niet/ zijnde in zijne devotie/ onder de Misse/ ghebeden/ ende beloften ghedaen hebben/ om van Enghelandt

gherevengeert te moghen worden/ al soude hy daer toe vertoppen/ alle de Candelaren die op den Autaer voor hem stonden.

Van dese eerste propoosten hebbe ick seluer met eenighe van mijne Mede-ghesellen Raden/ seer gheloofweerdighe advertissementen/ uyt Spaignien ghesten: Ende het tweede was ons beyden/ soo wel uwe E. als my ghesept/ van een vande principaelste Jesuiten onlancx uyt Spaignien ghecommen. Maer wy moghen ter contrarien wel besluyten/ Dat zijne humeuren niet apparent en zijn/ lichtelick te veranderen: Want hy hem nimmermeer en sal laten voorstaen/ Dat hy ghedeelte genouch vant Aertrijcke heeft/ voor alder stont/ dat hy zijnen mont vol Aerde sal hebben/ ende sommighe van zijne heylighe Vaders de Jesuiten/ sullen hem alsoo wel connen persuaderen/ dat de invasien vande andere Princen Coninckrijcken/ Een werck van Barmhertichept is/ als zy leeren/ Eenen hoop desperate Conspirateurs/ dat/ Princen te vermoordé, eenen wech naer den hemel is. Ende al hoewel hy morghen aen den daghe quame te steruen/ zijns Soons bloet is heeter/ ende zijne ambitieuse humeuren sullen apparentelick grooter zijn. Hy is opghevoet in domo Regnatrice, ende zijn ghemoet schijnt alreede opgheswollen te zijn Veteri atque insita Austriacæ Familiæ superbia. Dus aenghemerckt datter weynich te verhopen is op hunne vreedsame humeuren / laet ons nu eens sien hoedaenich den teghenwoordighen staet van hunne saecken is.

In een heerschappende huys. Met een oude, ende den huyse van Oostenrijck ingeboorne hooveerdicheyt.

Princen ende Staten als sy ouerlegghen haer eyghen affairen/ moghen hun disponeren om Vrede te maken/ t'sy om profijts/ goede genegentheyts/ ofte om nootsaeckelickheyts wille. Om profijts wille / soo zy eenich voordeel daer uyt connen ghecrijghen. Om goede gheleghentheyt / by soo verre de vrede bequaem is / om hun te houden inden staet daer zy in zijn. Om nootsakelickheyt / als sy gheen middelen meer en hebben om de Oorloghe te voeren. Dattet nu waerschijnelick is / dat den Coninck van Spaignien Vrede met ons wil maecken/ om daer door eenich voordeel van ons te ghecrijghen / de Pays-makers selue / en sullen dat niet toestaen: Indien zijt doen / soo ist ons eyghen schult/ dat wy inden put vallen / die sy ons so duydelick wijsen. Dat hy om de goede gelegentheyts wille / niet gheneghen en soude zijn om met Engelandt Vrede te maecken/ ten sy eenighe bate ofte voordeel hem daertoe lockte/ ofte de nootsaeckelickheyt daer toe forceerde / argumentere ick aldus: Alle Staeten blijuen in haren stant / soo wel door goede reputatie/

als

als door macht: voornementlick als hunne heerschappyen/ verre vanden anderen verdeelt ligghen / ende daer een cleyn gedeelte van een natie/ heerschen/ ende hare Wetten gheuen ouer vele: Nu soo laet de Indien, de Nederlanden, Naples, Milanen ende Sicilien eens sien dat Spaignien, dwelck soo langhe ouer hun heeft ghetyranniseert/ nu blijde toe is/ naer soo veel neerlaghen/ trotsen ende verlies/ vrede met Engelandt te maken/ ende dat noch op ghelijcke conditien: voorwaer sy sullen dan sien ende versekert zijn / dat de Spaigniaerden, anders niet en zijn/ dan Hombros como los otros: Ende dat het een cleynhertichept voor hun gheweest is/ soo langhen tijt/ Seruitutem suam quotidie emere, quotidie pascere. Sulcx dat ick hier uyt besluyte/ dat de Spaigniaerden by sulcken Vrede alle hare reputatie in saecken van Oorloghe/ ende schrick van hunne grootheyt/ verliesen souden. Ende zijne Landen/ en souden door geene middelé conné gehouden worden/ sonder reuolteren; ende daerom en sal de gheleghentheyt hem tot gheen Vrede met ons verwecken. Dat de nootsaeckelickheyt/ ende ghebreck van middelen/ om de Oorloghe te voeren/ hem dringhen soude/ om met ons te accorderen/ ick achtet beyde onbewijselick ende onmoghelick. Onbewijselick dat hy / die soo onlancx Engelandt besprongen heeft/ Vranckrijck ende de Nederlanden/ op eenen tijt/ ende nu gebroken hebbende den Bant/ van onse Vnie ende vereeninghe / ende Vranckrijcke vande twee andere ghescheyden / hem seluen onmachtich achten soude/ de Oorloghe tegen ons te continueren. Onmogelick dat de middelen hem ontbreken souden? Want ontbreken hem schatten om zijn Armeye te betalen? Zijne certe partie/ om zijn Armeye te betaelen / is voor eenen langhen toecommenden tijt mette Genevoisen ghesloten: Ende ghelijck zijne aenslaghen/ zijn Ebbe ghetijden zijn/ die zijne schatten leeghe doen commen: Soo zijn aen d'ander zijde zijn retouren die hy uyt de Indien altijt verwacht / zijne vloetghetijden / die de cofferen wederom verbullen. Ontbreect het hem aen volck? Waerom? Behaluen zijne nieuwe lichtinghen van Soldaten soo heeft hy die ghene / die hy in Vranckrijcke ghebruyct heeft/ vry/ om teghens ons te ghebruycken. Ontbreect het hem aen vyures? Behaluens de hulpe die hy gewoon was te hebben/ hy sal nu door de Vrede in Vranckrijcke/ soo veel van daer crijgen/ alst hem lust. Ontbreect het hem aen Schepen? Hy bouwt alle dage nieuwe: ende mach so veel Schepen in Spaignien aenhouden als hem ghelieft: Bouendien combineert hy nu mette

Menschē ghelijck andere.

Hunne slavernie dagelicx coopen, ende dagelicx voeden.

Oosterlinghen, ende conspireert met hun/ tegens ons. Soo dat ick besluyte/ waer ick my seluen wende/ soo en sie ick gheen apparentie/ dat hy hem soude voughen/ om met ons Vrede te maecken. Ende soomen met hem gheen Vrede en can maecken/ soo en ist niet goet datmen met hem in eenighe Vredehandelinghe trede: want door de selue onderhandelinghe wy niemant van hun en connen trecken/ ofte yemant behulpich wesen/ daer hy ter contrarien ons ende onse eenighe Bontghenooten / soo jalours den eenen vanden anderen maecken can/ dat om te poogen d'eerste te wesen/ wy aerbeyden souden/ wie sich seluen eerst ruineren soude. Maer indien ick onse Peys-makers aduouere hunne versekeringe van Vrede/ laet ons eens sien wat zy daer mede veroveren sullen.

Soo zy eenigen goeden Vrede voor ons met Spaignien connen maecken/ dat moeste wesen met onse Bontghenooten van t'Nederlandt daer inne te besluyten/ ofte daer buyten. Dan ick ben van opinie/ dat gheen van beyden voor ons/ goet ofte seecker can wesen: Daerom soo oordeele ick/ dat zy gantsch geenen goeden Vrede maecken en connen. Want om de Nederlanden in onsen Vrede te besluyten/ is onmoghelick/ ten ware zy den Coninck van Spaignien erkenden/ ofte den ghenen die onder hem t'besit hadde/ voor hunnen Souvereyn/ als Hertoghe van Bourgondien, t'welck (soo zyt doen) alle tghene dat den vyandt versterken sal/ sal de Nederlanders slavernye aenbrenghen/ eñ merckelick peryckel sal ons allen volghen. De redenen die zijn claer: Want soo wanneer de Macht ende Authoriteyt vanden Staten Generael/ ende de jeghenwoordighe maniere van Regieringhe vande ghevnieerde Provintien/ ghebroken ende ontbonden sal wesen/ ende over haer een Monarche ghestelt/ ende een Prince erkent: Daer en sal niet wesen dat des Princen absolute macht sal limiteren/ dan zijnen eyghen Wille. De vasticheyt van een Contract/ en sal hem gheen mate stellen/ ofte limiteren: Want eensdeels en sal hy gheen ghelooff houden/ den ghenen die hy denckt Heretycken te wesen / ende oock voor Rebellen schelt: Ende ten anderen soo en sullen zijne onderdanen niet langhe vertouven/ oft zy en sullen elckanderen verraden. Want de eene Provintie sal teghen d'andere strijden : d'eene Stadt teghen de andere/ ende den eenen mensche tegen den anderen: Wie d'ootmoedichste wesen sal/ ende sich dẽ alderdienstbaersten betoonen: Alle de sorghe van Defensie/ sal veronachtsaemt worden by de herten/ die betoouert sullen wesen metten

naem

naem van Vrede: Oft de memorie vande voorgaende tyrannie sal uuyt de herten der menschen/ uuytghebluſt wesen/ gheresolveert zijnde/ eenen Souvereyn aen te nemen. Eenighe sullen soucken ghebiedt over Oorloochs volck te hebben/ Andere het Magistraetschap inde Steden/ Eenighe de collecte van Tollen/ ende handelinghe van Ghelde/ sommighe sullen veel doen om Officieren van Justitie ghecoren te worden/ sommighe om vette Beneficien/ Prebenden/ ende Gheestelick innecommen te hebben: Elck sal de Trafficque van Spaignien ende inde Indien soucken. Eyntlick/ een yeghelick sal besich wesen/ om zijn eyghen proufyt/ ende niemant en sal eens dencken/ om verseeckerheyt van het ghemeene Welvaren. De Magistraten ende Gouverneurs/ en sullen dat niet connen gematigen: Want de principaelste persoonen/ die nu/ tsy in saecke van Oorloge/ ofte van Policie/ de Regieringe hebben/ die sullen haer op de vlucht begeuen/ tot hare versekeringhe. Want soo dien cloucken Helt den Grave van Egmont becochte t'betrouwen eñ versekeringe zijns M^{ts} van Spaignien, met niet minders dan met den prijs van zijn eyghen hooft/ wat sal eenen Nederlandtschen ondersaet verwachten? Ende als zijne ghedenckweerdighe verdiensten/ voornementlick de twee wijt-beroemde Velt-slaghen van Grevelinghe ende Saint Quintyn, ende oock dat hy hem seluen begaf inde handen vande Spaigniaerden, niet soo veele en hebben connen overweghen/ als het achterdencken ende suspitie/ van combinatie mette Rebellerende: Wat hope van toecommende verdiensten sal ter neder weghen de misdaet vande ghene/ die met raedt ende daet/ ghestijft ende ghemainteneert hebben den Staet vande ghevnieerde Nederlanden/ jeghens de Spaensche garnisoenen? Geen hoopen volcx en sullent connen limiteren. Want daer en sullen geen middelen wesen om die te betalen. Wanneermen yet meer vande Gemeente sal versoucken dan des Conincx ordinare Domeynen/ ende Innecomen bedraghen: Daer sal voor antwoorde ghegheuen worden/ Is hy ons vyant? Waeromme erkennen wy hem voor onsen Prince? Is hy onsen Prince/ waerom zijn wy teghens hem gewapent als teghens onsen vyant? Bovendien/ consenteert de vreemde Garnisoenen/ aen weder zijden/ soo sal den vyant hun op eenen bot met ghewelt opprefferen: Want zijne middelen van hem seluen dependeren/ ende de andere (namentlijcken der Staten) op een volck/ dwelck blyde sal wesen/ hare Bursen te sparen/ als zy oorloghe voor haer ooghen sullen sien/ Jae des vyants

vyants ghetal sal oock veel grooter wesen/ dan het ghetal van-
de Staten. Bandt de vreemdelingen aen weder zijden/ ende den
vyant sal hun subytelic t'aller gelegentheyt onder drucken / met
ghespaignolizeerde Nederlanders versterckt zijnde/ eñ de Sta-
ten alleenlijck beschermt mette ghene die den vyant selfs Eedt
ghedaen sullen hebben. Besprerck ofte stipulatien van Prin-
cen/ en connent niet limiteren: want den staet op eenen bot ver-
druct sal worden/ ende hunne hulpe ende wederstant/ sal te late
comen: ende de Princen die blyde waren Vrede te maecken/ als
den vyandt heel swack was/ sy selue vereenicht wesende/ ende
de Nederlanden in eenen goeden fleur ende staet/ en sullen gheen
nieuwe querelle beginnen/ als den vyant zijn macht gherecou-
vreert heeft/ zy verdeelt/ ende de Nederlanden verloren. Ende
dit zijn nochtans de beste middelen ende versekeringhen / die de
Peysmaeckers connen voortstellen/ ofte de Gheunieerde Pro-
vintien accepteren. Ick sal daer noch by voughen/ dat/ ghe-
lijck het seker is/ dat de Nederlanden gheenen Vrede en sullen
gheerijghen/ off zy sullen moeten de Hoocheyt ende Souverey-
niteyt van haren Heere erkennen: Soo ist mede sonder eenich
twyfel/ of zy en souden in dese Vrede / niet erkent ofte ghesloten
connen worden/ ten ware dat de Pausche Religie/ oft teenemael
daer wederom ingheplant/ ofte ten minsten opentlijck inde ste-
den ende Provintien/ daerse nu uuytghebannen is/ toegheIaten
ende ghedoocht wierde:

Soo het eerste toeghelaten wort/ soo salmen Gods oprech-
ten ende warachtighen dienst / uuytbannen/ ende den afgoden-
dienst invoeren: Men sal de Waerheyt verlaten / ende het be-
droch aenhanghen/ De bescherminghe vanden Alderbermher-
tichsten Hemelschen God/ verworpen/ om het faveur vanden
alder tyrannichsten Prince vander werelt te winnen.

Laet het tweede toe/ Diversiteyt van Religie (dwelck van
minder importantie is) ende dat strijdt jeghens de Policie van
alle staten: Want daer gheen eenicheyt inde Kercke en is/ daer
en can gheen eenicheyt ofte ordre/ inden staet wesen. Jae het is
eenen sekeren eñ openbaren onderganck vanden Staet: Want
ghelijck als Fenijn tsamen ghemenghelt in een vat met ghe-
sonde substantien/ niet verbetert en wort tgene dat dootelijc is/
maer tgoede ende ghesonde bedorven: Soo van ghelijcken/
de verghifte leeringhe van Fenyn in-gheuende ghespaignoli-
zeerde Jesuiten eens innegevoert zijnde/ sullen haest alle andere
Professeuren verdreven hebben/ uuyt de gheunieerde Provin-
tien.

nen. So dat ick daer uyt besluyte dattet beyde sotheyt/ en godeloosheyt soude wesen/ voor hun/ sulck een Vrede te maecken: Ofte voor ons/ indien wy hun daer toe brochten. Jae noch meerder dwaesheyt in ons/ dan opt by eenighen staet ghecommitteert is gheweest. Want/ wat en sal den vyant teghen ons niet te weghe connen brengen? als hy/ behaluen zijn macht die hy nu heeft/ uuyt de Nederlanden/ noch sal versterckt connen werden/ niet tzestich oft tachtentich duysent Soldaten/ met dry hondert Schepen van Oorloghe/ behaluen een oneyndelijck ghetal van Vracht-schepen/ met soo veel bequaeme Havenen/ ende plaetsen/ die maer eenen dach zeylens en liggen van t'binnenste/ ende ghelijck het herte van Enghelandt.

Maer de Nederlanden sullen aen de Infante gegeuen worden/ sy sal houwelicken aenden Ertshertoogh Aelbert, ende also sullen dese Nederlanden vande Croone van Spaignien ghescheyden worden/ ende ghebrocht in een versekerder handt/ overmidts hunne scheydinghe. Dan hier jeghens antwoorde ick: De Infante, soo den Coninck van Spaignien gheen kinderen naer en laet/ is apparent erfghenaem te worden van haren Broeder/ ende haren Broeder ghelijckerwijs Erfghenaem van haer. Ende dan zijn dese staten wederom ghevnieert. Maer de apparentste gheleghentheyt om ghescheyden te blijuen/ is/ Indien zy beyde kinderen crijghen/ ende ghemerckt dat niemandt van haren huyse/ verder en moghen huwelicken/ dan wesende gherechte Neven ende Cousins Garmains/ Ick en sie niet waerom datmen hare vereeninghe/ niet en soude suspecteren/ deur sulcke Houwelicken. Neemt nu datse ghescheyden zijn:

Is Albertus niet den behouden Sone vanden teghenwoordighen Coninck/ ende Swagher vanden toecommenden? Ist niet apparent dat hy sal ghestijft worden mette macht ende gemeyntenteert mette burse vā Spaignien! Sal hy niet so wel den Coninck van Spaignien ten dienste staen om Engelant de Oorloghe aen te doen als den Hertoghe van Sauoyen, die de andere Suster ghetrout heeft inde Oorloghe jeghens Vranckrijcke? Heeft hy oock niet een ghesuspecteerde macht aen hem seluen/ als wesende broeder vanden jeghenwoordighen Keyser/ ende apparent hier naer selue Keyser te moghen worden? Bouendien is d'Infante niet den seluē persoon/ wiens tijtel totte Croone van Enghelandt, eenen Parson soo seer ghearbeyt heeft om te bewijsen/ ende en zijn de Nederlanden niet den stoc daer mede zy in Enghelandt souden springhen? Is alsulcken Vrede diemen

men nu drijft den eenighen middel niet om hun van alle de Nederlanden te versekeren? Is de Armeye die haren nieuwen man nu heeft / t'ghewelt niet waerop den vyandt steunen moet om den aenslach van Enghelandt? Jae voorwaer / hun tsamenverbintenisse is te openbaer / ende hun voornemen ende aenslagen ooghschijnelick ontdeckt / ende het is al te blijckelick wat te verwachten is van onsen Vrede / indien wy de Nederlanden daer in begrijpen.

Laet ons nu examineren hoe goet hy voor ons wesen soude soo wy hun abandonneren. Ick hebbe altijt ghejmagineert dat alsulcken pays voor ons goet mochte wesen / indien dat de gene die daertoe persuaderen / drie saecken connen doen ghelooven.

Ten eersten, dat die vande Nederlanden beyde den wille ende macht moghen hebben d'Oorloghe te onderhouden, al ist sake dat wy pays-maecken.

Ten tweeden, soo wy hun verlaten, euenwel voor ons goede conditien connen becommen.

Ende ten derden, of het oock moghelick is, onse saecken dus staende, een neutraliteyt te connen houden, gheduerende de Oorloghen vande ghevnieerde Provintien ende den vyandt jeghens elckanderen.

Nopende den wille ende geneghentheyt vande Nederlanden in Oorloghe te continueren / ende alle de conditien die den vyandt soude moghen presenteren / te refuseren. Ick verstae de resolutie vanden Rade ende Gouverneurs vanden staet sulcx te zijn / ende de conformiteyt vande ghemeynte tot alsulcke resolutie: In hun macht / ick meyne also wel de macht vande Gouverneurs om de ghemeente indien zy wederspannich is / daer toe te bedwinghen als de macht ende suffisantheyt van hunne middelen / om soo scherpe ende groote Oorloge te draghen / als op hun soude moghen vallen.

Want resolueren vande hooft Gouverneurs / souden dese twijfelachticheden mogen voorvallen / dat sy beuochten sullen worden met des vyants presentatien (Welcken vyant / indient hem moghelick is / soucken sal elck particulierlick te winnen / om een yder generalick te reduceren) ende dat sy verbaert sullen ghemaect worden met het dangier vanden Raedt. Want het alvooren een onaengenaem ghelupdt gheuen sal / ende apparent int aldereerste onvruchtbaerlick te succederen / den vyandt alreede so grootelicx meester van t'velt wesende / dat eenige plaetsen lichtelick moghen gheimporteert worden. Ick weet wel dat zy pretenderen ghcresolueert te zijne ter Oorloghe / te prote-

teste-

resteren jeghens het ghehoor-gheuen tot onderhandelinghe:
Maer dat mach wesen/ tzy om ons by hun exempel te verwer-
ken/ ofte daer door van ons onghemolesteert te moghen bly-
uen/ van in onderhandelinghe te commen/ ofte om te schijnen
tot het aldervuyterste te willen teghen houden/ Op dat het eer
mochte blycken dat wy hun / dan sy hanseluen geruineert had-
den. Maer indien zy/ naer rijpe deliberatie/ souden verkiesen
de Oorloghe te continueren / als van twee quaden het minste:
Nochtans dat de ghemeente van die ghesintheyt soude wesen/
en is niet blijckelick. Want/ als een volck dwelck langhe met
de miserie van Oorloghe ghematteert is gheweest / sal hooren
het aengheuaem woordt van Vrede: als sy die met hun t'sa-
men ghevoecht hadden twee machtighe Princen in een strenge
defensiue ende offensiue ligue/ hun geabandonneert sullen sien/
ten eersten van Vranckerijck, ende daer naer by die van Enghe-
landt: Alsmen hun ten eender zijden groote ende nieuwe con-
tributien sal afheysschen / totter onderhoudt vande Oorloghe:
ende ter ander zijden/ presenteren sal de aengename ende smaec-
kelijcke conditien des Vredes: Bouendien als sy sien sullen dat
Enghelandt, doort maken vandẽ Pays/ de trafficque voor hen
seluen op Spaignien van hun sal crijghen/ ende zy alleene/ mits
in d'Oorloge blijuende/ berooft sullen wesen van alsulcken Na-
vigatie die hun soo machtich van Schepen/ ende rijcke van
middelen ghemaeckt heeft: Wat de Ghemeente alsdan appa-
rent is te kiesen/ is licht om oordeelen. Ende indien de gemeen-
te van haer seluen niet beweechlijck en is/ ick en can niet wel be-
seffen/ hoe zy by de authoriteyt vande Gouverneurs van Sta-
ten (diemen heet de Staten Generael) daer toe ghedwonghen
can worden. Ten eersten / ouermidts dattet niet een absolute
ende nootelicke/ maer een ghelimiteerde ende vrywillighe ghe-
hoorsaemheyt is die sy schuldich zijn. Ende ten tweeden/ ouer-
midts hunnen staet niet en heeft (ghelijck den staet van Roo-
men hadde/ ofte ghelijck den staet van Venegien nu heeft) een
plaetse/ de welcke/ gelijck het hooft/ alle andere plaetsen des lic-
haems commandeert / ende dirigeert; maer is van egale ghe-
deelten ghefoormeert. Zeelandt is alsoo absolut als Hollandt:
ende Vrieslandt als eenighe van hun beyden : Jae niet alleene
de minste Prouintie: Maer oock de cleynste stadt sustineert te
hebben seker forme van Souuereynitept / ende wil soo vry een
stemme hebben als de grootste. Ten derden / om hun oude
maniere van procederen: de welcke niet gheweest en is beuelen

vuyt te seynden die dwinghen: Maer ghedeputeerde om te persvaderen: Niet te resolueren ende besluyten in hun grootste saecken/ in eenighen raedt/ oft vergaderinghe/ maer om te ondertasten ende ghevoelen de dispositie ende gheneghentheyt van elcke Provintie/ ende hun alsoo bewillighen te aggreeren/ tgene zy van te vooren veraemt hadden. Ende overmidts zy onder hun seluen maer voor eenen tijt Staten generael en zijn/ soo en is daer geen apparentie van eenicheyt van opinie. Ende alsdan den minsten hoop (van andere ghesintheyt zijnde) en sullen den haet van d'andere niet willen draghen/ hun oock inden Raedt jeghens den meesten hoop niet opposeren: Ende t'huys commende/ connẽ sy gemackelick in hun particuliere Provintien eñ Steden/ sulck eenen aff-treck verwecken/ Int doen van hun rapport/ van t'ghene dat generalijck een yder voorgedragen is gheweest/ dat de resolutie daer sal blijuen steken/ ende al t'ghebesoigneerde te niete ghedaen worden: hun ongheraden zijnde/ yemandt vrijdom van stemmen te weygheren/ aenghemerckt dat vryheyt/ de ware oorsaecke is daerom dat zy de Wapenen aenghenomen hebben/ ende den ghemeenen vyant wederstaen. Nemaer/ laet toe/ dat beyde de Regierders ende Ghemeente/ ghereesolveert waren/ dat de Nederlanden alleene inde Oorloghe souden blijuen: Wat zijn hunne middelen? Ofte is hunne macht apparent de Oorloghe t'onderhouden? Zy zijn van alle vuytlantsche hulpe verlaten: Vranckrijck en is niet tweedrachtich: Enghelandt en can gheen bystant doen: Ende/ in gheheel Kerstenrijck en is gheenen anderen Prince ofte Staet die apparent ofte machtich is hun te stijuen.

Hun eyghen middelen ende innecommen bestaet/ tzy vande Vruchten der Aerden/ ofte by Trafficque ende Coophandel. Aengaende de Vruchten der aerden/ die zijn apparent weynich te wesen. Want den vyant/ meester van t'velt zijnde/ eñ machtich zijne Troupen in verscheyden plaetsen te deylen/ sal daghelicx/ tzy van hun yet winnen/ van tghene zy nu besitten/ ofte ten minsten soo Brant-schatten ende aff loopen/ die onder t'gebiedt vande Staten zijn/ dat de Landts-neiringhe/ ten waere Hollandt ofte Zeelandt, (welcke den vyant niet crijgen en can) qualijck ghepleecht/ ofte weynich profijts gheuen soude. Wat belanght hunne middelen door Trafficque/ ten is niet apparent/ dat Coopluyden die hunne woon-plaetsen vertransporteren moghen in andere by-ligghende vreedsame plaetsen (daer sy sekere ende vrye onderhandelinghe moghen hebben) Inde Ne-

derlanden blijven souden / welcke alleenlijc vā alle dese quartie-
ren van Kerstenrijck in oorloghe zijn. Ende indien zy in hunne
woonplaetsen blijven sitten/soo sal den Spaignaert hun ontwy-
selijck de vaert op Spaignien benemen/ (ghemerckt de Francoi-
sen, Enghelschen, ende Oosterlingen, hem van alles toevoeren
sullen) ende sal pooghen (soo veel hem moghelijck is) hun van
alle andere handelinghe ende trafficque/ te verhinderen ende
beletten: Voorwendende dat zy nu de eenige werregheesten des
Vredes van Kerstenrijcke zijn. Soo dat ick besluyte/ Als ick in
my selven overlegghe/ tghene dat de Regierders vanden Staet
der vereenichde Provintien apparent zijn te resolveren/ ẽ wat
de Ghemeente ooghschijnlick int generael sal begheeren/ hoe
beswaerlick dattet is een menichte iegens haren wille te force-
ren/ ofte dat de middelen vande Nederlanden bastant zijn / ick
en bevinde anders niet dan perijckel; ende dat den vyandt seer
haest ende op eenen bot meester van t'gheheele landt worden sal:
Ende hoe hoochelick ons importeert tzelve te voorcommen/ is
hier vooren ghenouchsaem verclaert.

Nu wil ick overlegghen/ wat conditien wy voor ons selven
souden moghen hebben/ indien wy onse Bontghenooten willen
verlaten.

Wy en connen gheen restitutie van plaetsen versoucken ghe-
lijck Vranckrijcke: Want den vyant gheene van ons en heeft:
Reparatie van schade en soucken wy niet/ want wy gheene van
hun gheleden en hebben. De Indische Vaert en sullen onse jve-
righe Peysmakers niet versoucken/ van vreese dat den vyandt
daer door verstoort zijnde/ gheensins Peys toe laten en souden.
De Trafficque op Spaignien ende Portugael, sullen wy hebben:
ende dat is de eenighe conditie/ die ons eenich voordeel schijnt
te gheven. Maer indien wy wel overlegghen hoe begeerich on-
se Coopluyden int eerste tot sulcken handelinghe sullen zijn/ ẽ
hoe ghemackelick dattet zijn sal voor eenen meyn-eedighen Co-
ninck ende vyant/ alle onse Landtsluyden goederen te confis-
queren/ de Enghelsche Schepen te arresteren/ ende jegens En-
ghelandt selve te ghebruycken/ wy en sullen ons op alsulcken
voordeel niet te seere beroemen. Maer ten anderen hy sal ver-
anderinghe versoecken in onse Regieringhe/ ofte int ghebruyck
van onse Wetten/ nopende de saecken van Religie/ het overge-
ven vande Steden die hare Majesteyt inde Nederlāden is hou-
dende/ ende Reparatie van alle schaden door d'Oorloghe ghele-
den.

Het eerste is een conditie die de Overwinners eygentlick ple-
ghen te doen/ ende onoorbaer voor eenen frayen Staet (die in
alle de Oorlogen tot nu toe t'voordeel ghehadt heeft) daer van
eens te hooren vermanen.

Het tweede en behoorde nemmermeer van soo rechtveerdige
een Coninghinne/ versocht te worden/ Als de ghene die de sleu-
telen van een Landt niet en sal willen overgheuen/ die haer van
haer beste Bontghenooten toebetrout zijn/ in handen van ha-
ren aldermeesten vyandt: ende van soo voorsichtich een Prin-
cesse/ die den ghenen niet versterchen en sal/ wiens macht zy al-
reede soo grootelicx suspecteert: nochte oock den ghenen stijuen
om te invaderen/ wiens ambitie ende boosheyt dorstet naer in-
vasie ende conquest.

De derde conditie is onmoghelijck te consenteren/ Want de
schade die den Coninck van Spaignien gheleden heeft ghedue-
rende dese Oorloghen/ beloopt tot een grooter somme/ dan de
schatten van alle de Coninghen van Kerstenrijck bedraghen.

Indient ghevraecht wordt/ hoe ickt comme te weten/ dat
dese conditien versocht sullen worden: Ick antwoorde: Dat ick
Alberti meeninghe vuyt Albertum selue leere: ende de Spaen-
sche conditien/ vuyt de Instructie den Spaenschen Commissa-
risen ghegheven. Indien men seght/ Dat al ist saecke dat het
schijnt/ door de gheintercipieerde Briefuen/ ende instructien/
Dat sulcke conditien wel versocht souden worden/ nemaer de
meeninghe noyt en was/ datmen daerop soude insisteren. Ick
antwoorde: Dat inde Instructie aende Spaensche Commissa-
risen ghesonden/ scherpelijck belast wordt/ nopende d'eerste en
t'derde poinct/ Dat den Legaet ghedwonghen sal worden/ den
Coninck van Vranckrijcke te porren hun te assisteren/ om die
beyde te verwerven: Ende nopende het tweede/ Indien dat de
Enghelsche Commissarisen alle hope affsneden vande over-
leueringhe vande Steden die sy houden/ datmen alsdan
stracx afstant doen soude van te tracteren/ dwelck soo vele te
segghen is/ als off sy seyden: Ten zy dat de Enghelsche/ ons de
sleutelen vande Nederlanden gheuen (waer door wy hun mo-
ghen veroveren) ende de Haven van Vlissinghen laten hebben/
(inde welcke onse Galleyen verwinteren mogen/ ende vuyt de
welcke wy onse Vlote moghen senden om Enghelandt te con-
questeren/ t'aller gheleghentheyt dat wy den Vrede breken wil-
len) soo en willen wy voor als-noch met Enghelandt gheen
Vrede hebben. Maer/ indient gheconsenteert wordt/ dat de
Neder-

Nederlanden alleene de Oorloghe sullen uytvoeren/ ende dat Spaignien ons goede conditien sal vergunnen/ Indien wy de Staten willen abandonneren/ hoe salt dan blijcken/dattet moghelijck is/ dat wy tusschen beyde dese/ Neutraliteyt sullen connen houden? Indien wy de Gheunieerde Provintien geen gunste onder den duym en betoonen/ ofte ten minsten/hun laten ghedient worden vande gene die van onse Natie hun gewillichlick daer toe sullen presenteren/ hunnen staet en can niet langhe bestaen/ nochte sy voor onse vrienden behouden worden/die wy laeten vergaen. Ten anderen/soo wy hun hierin/ofte in eenige andere sake fauoriseren/ waer door sy souden moghen behouden worden van te vergaen/ soo gheuen wy Spaignien ofte den Eertshertoge billicke oorsake van discontentement: En so (van nieuwe vrienden) onse vyanden te worden. Bouendien soo heeft hare Majesteyt ghebruyckt inde actien vande Nederlanden ten minsten vier Milioenen Croonen: ende heeft tot onderpandt/voor tgene dat de Staten haer schuldich zijn/ Vlissingen ende den Briel.

Het is de Staten onmogelick te restitueren t'ghene sy schuldich zijn/ende de Oorloghe te onderhouden. De voorschreuen Steden hun ouer te geuen sonder remboursement/ware dē gheelen schat diemen hun gheleent heeft/ t'eenemael te verliesen/ midtsgaders d'authoriteyt ende breydel die haere Maiesteyt ouer dat volck heeft: d'welck wel een vande meeste versekertheden is/die sy van haren Staet heeft. Die te behouden (besonder Vlisslinghen) ende in neutraliteyt te blijuen/ schijnt (naer mijn verstant) gheheel onmoghelijck te zijne. Want als den vyant sien sal/ dat de Staten/ noch door onderhandelinghe/ noch door presentatie van zijn ample conditien/ te winnen en zijn/ soo sal hy hun met ghewelt bestormen: Jae hy sal den aldercortsten ende gevouchelickften wech aengaen om hem alles te onderwerpen: dwelck wesen sal/doort brengen van zijn Galleyen in hun Riuieren/eñ zijne Soldaten inde Eylanden te veruoeren. Want in sulcker voeghen Zeelandt inboorende/ sal hy zijn passagie naer Hollandt maken: Ende indien hy eens eenen sekeren voet crijght in dese twee Provintien/ so is hy stracx meester vanden gheheelen Staet.

Indien dat Vlissingen (welck het eenich bolwerck is jegens Vlaenderen) ende het Casteel van Zeeburgh (d'welc de Reviere vande Schelde commandeert) den vyandt niet en beschadigen ofte beletten/soo sal hy haest gheheel Walcheren emporteren/eñ con-

consequentelick heel Zeelandt. Indien datmen met hem handelt als een vyant / naer dat hy hare Majesteyts vrient geworden is/door de plaetsen die sy houdt/so is de Vrede gebroken.
Doch hoe volcomelicke dattet bewesen worde/ dat de Vrede die wy souden moghen hebben (ist saecke dat wy eenighe connen hebben) seer vol perijckelen ende inconvenienten is / nochtans zijnder eenighe soo toegheneghen/dat sy segghen/ het is de ellendicheyt van onsen staet / dat wy noch goede Vrede / noch goede Orloghe en connen hebben / ende van twee quade / soo ist beter een ghelapte Vrede te hebben / dan een onverdraechelicke Oorloghe. Maer alsulcke verghen de luyden van Oorloghe groot ongelijck (die voor hun vechten / ende hun beschermen) int vermoyen dat hunne Wapenen (die onse natie altijts eere aenghedaen hebben / ende de herten der vyanden verslegen ende verbaest ghemaeckt) min macht souden hebben/ons lant te beschermen / dan hunne onderhandelinghen / die altijt spottelick ende sonder voordeel gheweest zijn.
Sy zijn het landt lasterlick/dat hun op ghevoet heeft : Welck wesende een vande schoonste/ sterckste/ende gheluckichste Staten van Kerstenrijcke/ wordt van dese luyden gheacht/ alsoo swack te wesen/ als hun eyghen swacke herten . Sy verghen hare Maiesteyt groot ongelijck/dewelcke/zijnde een soo machtighe/ vermaerde / ende victorieuse Coninghinne / gheacht sal worden niet bastant te zijn om de oorloghe te onderhouden/ als zy geen Vrede en can becomen/dan op het welbehagen van hare vyanden. Jae dat meer is/ sy lasteren/ ende bethoonen God selue groote ondanckbaerheyt/ (die tot noch toe voor hun ghevochten heeft) hier inne / dat zy (om een onsekere Vrede met een afgodische ende ongoddelicke natie) een loffelicke ende rechtveerdighe Oorloghe verlaten wilden. Als zy al ghedaen hebben dat zy connen / indien den vyandt gheen Vrede en wilt besluyten / soo moeten wy euenwel Oorloghe hebben. Ende en sullen verstandighe luyden niet soo wel beweecht worden door nootsaeckelicke redenen/ als door nootsaeckelickheyt der Fortuynen ? Maer waer in vinden sy sulcken onvermoghlickheyt om de Oorloghe te connen onderhouden ? Onse toerustinghe ter Zee / ghelijck oock die van onse gheconfedereerde en was noyt stercker / noch den vyandt in Schepen half soo swack. Ons volck doorgaens en was noyt soo clouck ter Oorloghe/ noch en hebben noyt soo veel bequame leytsluyden ghehadt : Onse Bondtghenooten vande Nederlanden (welcke sekerlick

aen ons verknocht zijnde/ zijn ons veel nutter dan alle de vriēden die wy opt in Kerstenrijck ghehadt hebben/ ofte cōnen hebben) sy (segghe ick) en hebben noyt resoluter gheweest. Vranckrijck hevet beseft/ ende wy zijn van veel lasten verlicht/ ende en sullen maer behouven in weynighe plaetsen te oorloghen . Irelandt valt lastich: Dan dien last can wel ghedreghen worden/ aenghesien dattet den eenighen Last is die wy te draghen hebben. Nochtans soo daer eenighe swackicheyt in onsen Staet is/ om oorloghe te voeren/ het is in onse schatten . Maer laet ons overlegghen/ hoe dat Spaignen dit Jaer de macht niet en heeft ons te bevechten: datmen het toecommende Jaer/ de Jaerlicksche Subsidien sal beginnen te betalen: hoe dat wy gheen lasten meer in Vranckrijke te draghen en hebben/ende nu restitutie verwachten van tghene ons competeert: Hoe dat haere Majesteyts oncosten inde Nederlanden cesseren moghen/ ende eenighe hulpe ontfanghen om haere andere Lasten te helpen draghen.

Bouen dien/ al ist saecke dat hare Majesteyts schatten seere vuytgheput zijn/ ende den armen Landts-man door dese quade Jaer-scharen/ qualijck middel behouden heeft om op te leven: Nochtans indienmen wel acht neempt/ op onse Magnifique Timmeragien/ Overdaet in Spijse / Costelijckheyt in Cleederen/ Oneyndelijck Silver-werck/ ende Rijcklick Cieraet van onse Huysen/ Men sal niet connen segghen/ Dat Enghelandt arm is. Connen wy alle andere Natien te boven gaen in costelijcke ydelheden/ ende en connen wy ons niet wapenen jeghens een Natie (die altijt de nederlaghe van ons ghehadt heeft) om ons nootelicke bescherminghe? Was Roomen soo heerlijck eenen Staet/ dat de Edel Vrouwen selue / om den ghemeenen Schat te subuenieren/ ende de Oorloghe te mainteneren/ hun seluen ontblootten ende beroofden van hare Juweelen/ende costelick Cieraet? Ende is Enghelandt soo verachtelijck eenen Staet/ dat de Inghesetene een deel van hunnen overdaet niet en souden laten ghebruycken / om hun overwinninghe/ ende slavernye te verhoeden?

Indien de Godvruchtighe Coninghen/ende Religieuse Ghemeente/ daer wy van lesen int Oude Testament/ vercochten/ omme de Oorloghe te voeren teghens Gods vyanden/het Cieraedt des Tempels/ende het ghene dat gheconsacreert was tot de heylighe Diensten? Ende sullen wy (die soo heylige een oorloge

loghe hebben) sparen tghene wy onse Idele ende vleesschelicke wellusten toegheeyghent hebben? Conde onse eyghen Natie/ in die heerlicke voorgaende Eeuwen/doen ons Landt veel armer was/dan het nu is/Armeyen toerusten/Oorloghe voeren/ In Vranckrijcke groote Conquesten te weghe brenghen/ ende onse Machtighe Wapenen tot int Heylich Landt kenbaer maken? Ende is dese Eeuwe so gedegenereert/ dat wy niet machtich en zijn Englandt te beschermen? Neen/ neen/ daer is noch wat zaedts overghebleuen vande oude Clouckmoedicheyt. Ghedenckt met wat een vlieticheyt ende bly-gheesticheyt/ de Edelen van Enghelandt hun seluen vrywillichlijcken begeuen hebben/ in onse laetste actien. Men sal noch altijt eenige Valerij vinden/ dewelcke(soo den Staet alleenelijck maer en mach blijuen staen ende florerem) niet beladen sullen wesen/al en lieten zy niet soo veel achter/ als om hun te begrauen/ al ist saecke dat andere hun ghelt begrauen / niet achtende in wat ghesteltenisse zy den Staet laten.

Wy hebben (Gode loff) een Coninghinne/die in haer eygen/ noyt overdadich is gheweest: nochtans soude sy lieuer al haer Siluerwerck/ende Juweelen die inden Tower zijn/vercoopen/ Dan dat haer volck ombeschermt soude wesen. Wy zijn een volck/ die onse Zijde Rocken lieuer in Pans-ysers souden keeren/ ende ons Silverwerck in Corseletten/ dan dat zy onghedient soude wesen. Maer waerom soude/ tzy Prince ofte Ghemeente/ tot sulck een extremiteyt ghedreven worden? Indien hare Majesteyt maer te vreden en is te employeren 60000. Ponden sterlings t'sjaers/ dwelck de Nederlanden haere Majesteyt costen/ende 20000. ghelijcke ponden t'siaers die haer de Staten presenteren: Ende noch 20000. pondē boven dien/ diemen soo ick achte vanden Coninck van Vranckrijcke (als reimboursement) soude connen trecken. Dese 100000. ponden sterlings t'siaers/ met noch de helft soo vele dwelck de Staten employeren: de welcke/ om hare Maiesteyt (tot onderhouden vande Oorloge te verobligeren) en sullen int contribueren van hun ghedeelte/ in gheenen ghebreke wesen. Dese somme/segge ick/ van 150000. ponden sterlings t'siaers/ in handen ghestelt van eenen bequamen ende Godvruchtighen Tresorier vande Oorloghe/om geimployeert te worden door eenen Crijsch-raet behoorlick ghecoren/sal volcomelick bastant wesen om de Oorloghe teghens Spaignien te mainteneren. Ende indien men hier

aen

aen twyfelt/men salt bethooghen/dat met 150000. ponden ster-
lings t'siaers/ sulck een macht onderhouden sal worden/ Dat
hare Maiesteyt een bequaem ghetal van haer eyghen Schepen
hebbende/de selue toerustende ende besorgende/gelijck zy Iaer-
licx doet/ den vyant gheen Vlote ter Zee brenghen sal/ tzy om
Englandt, Irelandt, oft de Nederlanden, ofte zy en sal geslaghen
worden: noch poogen eene in Spaignen toe te rusten/ ofte de ge-
deeltẽ en sullen te niete ghebrocht wesen/ eer hy die te samen sal
connen brenghen. Dat meer is/ men sal sulcx connen exploicte-
ren teghens den vyant/dat den armsten Prince ofte Staet van
Kerstenrijck/weynich oorsake hebbẽ sal/ zijne boosheyt te vree-
sen. Wy hebben nu volcomelijck ghenouch gehandelt van dese
questie/ off wy oordeelen connen off de Vrede/ die onse Peys-
makers maecken willen/goet voor ons sy. Ick sal nu comen
totte laetste vrage/ende t'hooft-stuck van alles: Off zy inde on-
derhandelinghe van Vrede treden/met behoorlicke omstandic-
heden. Ende hier in en is mijn meeninghe niet te staen op com-
plementale omstandicheden/ ofte poincten van eere / dewelcke
op bequamen tijt ende plaetse meriteren wel gheconsidereert te
wesen: maer ick oordeele dese te zijn de materiale omstandiche-
den/die alle Princen ofte Staten wel behooren te overlegghen/
aleer zy tot eenighe onderhandelinghe commen/te weten: Den
tijt vande onderhandelinghe (off hy meer voordeels by brengt
tot Vrede dan Oorloge) De persoonen vande Tractanten/(off
den vyant met den welcken wy tracteren/ eenich voordeel crij-
ghen can ofte niet/ by pretensie/ indien datter niet besloten en
wordt) De versekertheyt van het Tractaet/ ende cracht van
tghene datter besloten wordt/ende in wat gesteltenisse den staet
ende conditie wesen souden/ soo wanneer tselue ghebroken ende
te niete ghedaen wordt.

De eenighe redenen/ die de ghene voortbrenghen/ die den
Peys begeeren/ om te bewijsen/ dat desen tijt den bequaemsten
is/ende t'meeste voordeel by brenght/om Vrede te maecken/ is:
Dat den Coninck van Spaignien nu soo swack ende arm is/
Datmen hem nu soude connen brenghen tottet ghene / dat hy
hier voormaels/noch in toecommende tijden niet en soude con-
senteren: Daerom (segghen zy) nu is den eenigen tijt om Vrede
te maecken. Maer voor seker/ten zy datse gheleerder Logicie-
nen zijn/ende beter argumenten connen formeren / Ick soude
qualick wenschen datmen hun betrouwen soude van Vrede te

argueren. Hun beſluypt ſtrijdt directelick jeghens hun eyghen propoſitie. Want iſt nu den tijt van alle andere tijden dat hy alder onmachtichſt is/om ons in een oorloghe t'ontmoeten? Dan iſt (van alle andere tijden) den alderbequaemſten voor ons om jeghens hem te oorlogen. Is dit den tijt die hy verkieſt om zijn macht te hernemen door Vrede? ſoo behoorde men hem nu alderminſt den Vrede toe te laten. Nu/nu/ is den alderbequaemſten tijt om den Spaignaert de oorloghe aen te doen. Hy en heeft zijn ſchaden noch niet verhaelt/ zijn Cofferen niet ghevult/ zijn Vlote niet toegheruſt/gheen Zee proviſien in voor-raet / zijne Indien in onruſte/ende zijnen behouden Sone(in zijn Souuereyniteyt) noch niet vaſt gheſtelt. Maer de victorien die hare Maieſteyt onlancx ghehadt heeft/hebben den wech bereyt om veel grooter ende hoogher ſaecken te attenteren. Schrick vergheſelſchapt de Moghentheyt van hare Armeyen: Vreeſe beſit de herten van hare vyanden. Al de werelt heeft gheſien wat hare laetſt ghedaen Actien beieghent is: ende tghemeene beſluyt is/ Victoriæ cauſa, Dijs placuit. Nu ter contrarien (boven alle andere tijden) iſt den alderonbequaĕſten/ om Vrede te maken: namentlick als den ſtaet van onſe Geconfedereerde ſoo onder-gemineert is/by practijcken/ ghedreyght met ghewelt / ende aengheſocht tot hun eyghen verderff/door buytlandtſche Princen/ Dat/ten zy dat wy hun moet gheuen/ende vaſt aencleuen/hunnen onderganck voorhanden is. Het en is geenen tijt om Vrede te maken metten hooft-vyant vā onſe Religie/als een verbinteniſſe voorhanden is jegens alle de ghene die daer van profeſſie doen. De tijdingen zijn te verſch/eñ geloofweerdich/ Dat deſen vermetelicken Paus niet aflatē en ſal (naer zijne heerlicke victorien in Ferrara, eñ Macht-geuende reconciliatie van twee ſoo groote Coninghen/int heetſte van een groote oorloge) voor dat hy een algemeyne Ligue gemaect ſal hebben iegens alle de gene die de Almogentheyt van zijne Bullen niet en willen bekennen. Indien wy ons nu ſoo ſwack ghelaten/ al off wy niet machtich en waren het voordeel te vervolghen dat wy hebben / ſoo ſullen wy hier namaels ſoo ſwack gheacht worden/ dat alle conditien hoe danich die zijn/ons opghelept ſullen moghen worden. Indien wy nu weygheren de conditien die onſe Vrienden ons preſenteren om onſe ſtandtvaſticheyt te verwecken/ wy ſullen hiernaemals moeten ghetrooſt zijn alſulcke conditien aen te gaen/ als ons den vyandt ſal te vooren legghen/al iſt tot onſer ſchade.

D'onerwinnende ſaecke heeft de Goden behaegt

Nu/

Nu/indien wy ons seluen willen vleyen/ dat wy/ mits nu verstaende tot Vrede/ den vyandt tzelue begeerende/ een vaste ende ghestadighe Ligue tusschen ons souden connen maken/ wy sullen ontwyselick bevinden/ alst al te late sal wesen/ dat/ Inter victos victoresque, nunquam solida fides coalescit. Voucht totte omstandicheyt des tijts/ de omstandicheden vande persoonen/ ende t'sal blijcken/ Dat het pretenderen ende beginnen vã Vredehandelinge/ sonder te besluyten/ den vyant profijtelick sal wesen/ ende ons seer schadelick. Want/ ist sake dat hy/ die nu niet machtich en is zijne Indissche Vlote te convoyeren/ maer een ofte twee retouren (dewyle wy met praten besich zijn) in behouder hant en can crijghen: Indien hy die de macht ghevoelt van Enghelandt ende de Nederlanden/ als zy tsamen geknocht zijn/ hun voor den jeghenwoordighen tijt soo can schepden in raedt ende ghesintheyt/ dat hy de selue hier naermaels te ghemackelicker mach in tween verdeelen: Indien hy/ dien nummermeer boosheyt (maer nu macht) onbreect/ ons in slaep can wieghen metten vriendelicken naem van Vrede/ tot dat hy ons vuyt den slaep ontwecken mach met een Donderende oorloge: zijn winste eñ ons verlies sal (door dese enckele pretẽsie) sich haest openbaren. Ende alsdan/ nopende versekeringhe/ wy gheuense den vyant alsoo goet als hyse can wenschen. Want midts hem sparende als hy alderswacxst is/ ende onse voordeelen niet waer nemende als die aldergrootst zijn/ soo bethoonen wy duydelick/ dat ons niet ter werelt totte Oorloghe en can verwecken/ Indien wy Pays moghen hebben. Maer ter contrarien/ Indien een Natie die noyt met ons getracteert en heeft/ dan om ons te bedrieghen (eñ acht onse Religie voor Heresie/ onse Kercke voor Schismatick/ ende onse Coninghinne inden Ban te wesen: soo dat volghende hun eyghen Maximen, zy ongehouden zijn trouwe met ons te houden/ ofte eenighe Deucht van hun te laeten ghenieten) een verbintenisse met ons sal maecken: Wat versekertheyt/ segge ick/ connen wy van sulck eenen vyant hebben/ ende in sulck eenen coop? Begheert ghy tselue te weten? Ten eersten/ om ons te bedrieghen/ ende den Vrede alleenlijck maeken om hun dienstelick te wesen/ ende alsdan de selue brekende/ voor geen misdaet te achten: Ten anderẽ/ indien Jae/ des Paus dispensatie salse vuytwissen. Ten laetsten/ al ist dat den Spaengiaert hem ghelaet (ende groot semblant toont van trouwicheyt) ende en wil niet schijnen de selue met zijnen wille te brekẽ; noch-

Tusschen de overwõnen, ende overwinner, en groyt nemmermeer vaste trouwe.

nochtans als hy daer niede langhe ghenouch ghedient ſal ghe-weeſt zijn/den Paus mach hem belaſten de ſelue met ons te bre-ken/ende de conſcientie ende onderdanicheyt/ ſullen zijne booſ-heyt ende meyn-eedicheyt bedecken.

Ten alderlaetſten/laet ons een inſien hebben/ wat onſen ſtaet ende conditie apparent is te weſen/ ſo wanneer deſen ſlibberen-den knoop / ende onſeker contract breeckt ofte vanden anderen ſcheyt. Zijn wy de brekers ? Seght alſdan vrypelick/dat wy ont-decken hoe bottelick dat wy bedrogen zijn / ende hoe grootelicx des vyandts hooueerdighe ende booſe aenſlaghen ghevoordert zijn. Indien den vyandt de ſelue breect ? Denct alſdan dat zijne Minen in onſen ſtaedt al ghemaeckt zijn / ende als hy die doet ſpringhen/ dat hy dan ſeer haeſt ſal ſtormen. Zijne vlote die nu ſwack is/ ſal verſterct weſen / ſoo wel mette Gallioenen die hy nieuwe maect/ als met alle de Schepen diemen in Kerſtenrijck ſal connen coopen ofte hueren : Zijn Coffers / die nu ledich zijn/ ſullen ſoo vol ſchats zijn/ dat hy niet alleenelick machtich en ſal zijn Kerſtenrijck met Oorloghe te infeſteren / maer tſelue door ghelt te coopen : zijne dienaers ende beſte inſtrumenten om te practiſeren / die hun nu niet en durven wagen om ouer te com-men/ſullen alſdan vryen toeganck hebben : ende onſe volhertige Malcontenten (indien wy eenighe hebben) die nu ſonder traffic-que zijn/ſullen dan bereyt ende gereſolveert weſen eenigerhande practique aen te gaen : de Nederlanden / die nu zijne machtighe vyanden zijn / ſullen / t'zy al te ſamen door accoordt / ofte een deel daer van door conqueſt / zijne ghehoorſame onderdanen ghemaect worden : Onſe victorien ſullen vergheten zijn/ Het Oorloochs volck / dat wy nu hebben / ſal ghenootſaeckt we-ſen/ t'zy nieuwe Landen ofte Fortuynen te ſoucken / ofte ver-nielt in een aerme ellendighe Iriſſche Oorloghe : Onſe Natie ſal de Wapenen ganſch onghewoon worden: verlieſt op den name / ende betoovert mette welluſten des Vredes : de Spaig-niaert ſal zijnen moet ende macht t'ſamen wederom crijghen : Welcke zijn de natuerelicke wortelen van al het rechte toe-betrouwen

Dit/ dit (weerdich Heer Bacon) is mijn achterdincken ende twijffelachticheyt/ dwelck my vervaert maeckt van tracteren. Laet dit beantwoort verclaert ende gheſolveert weſen / ofte laet yemandt my bewijſen/ hoe dat wy eenen eerlicken/ſekeren ende gedurighen pays ſullen hebben / ende ick ſal ſoo wel den

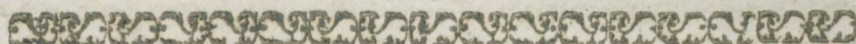
ſeluen

sluen als hem met beyde mijne aermen omhelsen: Maer tot dan/ segghe ick / Iustum ijs bellum quibus necessarium, & pia arma, quibus nulla nisi in armis spes est.

Rechtveerdich in hun de Oorloge diese noortsaeckelick hebben moeten, ende de Wapenen godvruchtich den genen die geen hope dan door de Wapenen en hebben.

Ghedenckt, hoe *Bernardin de Mendoza* zijnen tijt om brochte, dewijle hy in Engelant was.

FINIS.

Errata.

Page 2. Reghel 2. voor veynst, leest weynst.

Page 24, Reghel 17, voor gheenen, leest gheen,